

Inhoud

Inleiding	2
Belastingen/toeslagen	2
Voorbeeld 1 Gevolgen wijziging verzamelinkomen/hogere belastingschijf	2
Voorbeeld 2 Kindgebonden budget	4
Voorbeeld 3 Vermogen: ongelijkheid tussen overlijden en scheiding	5
Algemene Nabestaandenwet (Anw)	7
Voorbeeld 4 Anw en verrekening	7
Voorbeeld 5 Anw en samenwonen/trouwen	9
Voorbeeld 6 Anw met terugwerkende kracht en de mogelijke gevolgen	9
Tweede pijler nabestaandenpensioen voor kinderen/jongeren.....	11
Voorbeeld 7 Nabestaandenpensioen en scholing.....	11
Voorbeeld 8 Nabestaandenpensioen en afkoopregelingen	12
Bijlage Overzicht verbeteringen in dienstverlening en informatievoorziening Algemene nabestaandenwet (Anw)	14

Inleiding

In deze bijlage worden de acht voorbeelden die de heer Stoffer van de SGP heeft aangeboden bij de Begrotingsbehandeling Sociale Zaken. De voorbeelden betreffen problemen waar rouwenden mee te maken hebben. Deze bijlage bevat de analyse van deze voorbeelden. Per voorbeeld is eerst de beschrijving zoals aangeleverd door de SGP opgenomen. Vervolgens wordt het voorbeeld in drie stappen geanalyseerd. Ten eerste is onderzocht of een dergelijk voorbeeld zich voor kan doen in de praktijk. Vervolgens is bekeken of er in het voorbeeld sprake is van beoogd beleid of dat er iets misgaat. In de laatste stap worden mogelijke oplossingen verkend.

De acht voorbeelden kunnen grofweg in drie groepen worden ingedeeld: de eerste drie betreffen regelingen vanuit de fiscaliteit en toeslagen. Daarnaast zijn er drie voorbeelden waarin de Anw een rol speelt. De laatste twee voorbeelden gaan over het nabestaanden pensioen voor kinderen/jongeren, het wezenpensioen.

Belastingen/toeslagen

Voorbeeld 1 Gevolgen wijziging verzamelinkomen/hogere belastingschijf

Gevolgen wijziging verzamelinkomen/hogere belastingschijf

Als je getrouwd bent en beiden een inkomen hebt wordt dit individueel belast met evt. een gezamenlijk voordeel bij aftrek van posten.

Op het moment dat één van beiden overlijdt en de nabestaande recht heeft op één of meerdere nabestaandenpensioenen via werk van de partner wordt dit opgeteld bij het verzamelinkomen. Omdat dit bedrag van het nabestaandenpensioen vrijwel altijd in schijf 1 valt en het verzamelinkomen na optelling vaak in een hogere schijf komt moet dit verschil later door de ontvanger worden terugbetaald. Dit resulteert erin dat waar je vroeger gezamenlijk geld terug ontving je nu als nabestaande elk jaar moet betalen.

Concreet Salaris valt in schijf 1. Nabestaandenpensioen valt in schijf 2. Samengevoegd komt ontvanger in schijf 2 terecht en moet het verschil bij het nabestaandenpensioen van schijf 1 naar schijf 2 terugbetalen. Het is niet mogelijk om al meer in te houden op het pensioen om dit te voorkomen omdat dit wettelijk in schijf 1 valt en er niet gekeken wordt naar het verzamelinkomen.

Analyse

Kan het in de praktijk voorkomen?

Het is een bekend probleem dat als iemand van verschillende inhoudingsplichtigen inkomen ontvangt de loonheffing vaak niet aansluit bij de inkomstenbelasting. Dat komt doordat bij het uitkeren van het ene inkomen nog geen rekening gehouden kan worden met ander inkomen, omdat pas na afloop van het jaar definitief kan worden vastgesteld hoeveel ander inkomen er is. Er zijn wel enkele oplossingen voor mensen die te maken hebben met verschillende inhoudingsplichtigen die hieronder bij de oplossingen nader besproken worden.

In het voorbeeld gaat het om een nabestaandenpensioen wat volledig binnen de eerste schijf valt (tot 73.000 euro in 2023) en een verzamelinkomen dat daarboven ligt. De grens van de eerste schijf, ruim 73.000 euro (2023), komt overeen met een relatief hoog inkomen van bijna twee keer modaal. Ook als het verzamelinkomen niet in de tweede schijf valt, kunnen er verschillen ontstaan tussen loonheffing en inkomstenbelasting. Dat komt doordat de inkomensafhankelijke algemene

heffingskorting en arbeidskorting over het totale inkomen anders kunnen uitvallen dan over de losse inkomens.

Gaat er iets mis of is het zo beoogd?

Het is een beoogd gevolg van het progressieve tarief in de inkomstenbelasting dat over een hoger inkomen een hoger tarief wordt geheven. Idealiter komen loon- en inkomstenheffing overeen, maar in geval van inkomen van verschillende uitkeerders kan dat niet, omdat pas na afloop van het jaar bekend is hoeveel ander inkomen er is. Bij het beschreven voorbeeld gaat in die zin niets mis, maar er zijn wel al opties beschikbaar om de beschreven situatie op te lossen.

Oplossingen

De aanleiding kan niet geheel worden weggenomen, omdat het om verschillende inhoudingsplichtigen gaat. Daardoor is het niet mogelijk om al rekening te houden met het totale verzamelinkomen bij de inhouding van de loonheffing ten tijde van de uitbetaling. Er zijn wel nu al opties die het probleem beperken of wegnemen door een eventuele bijbetaling bij inkomstenbelasting te beperken of zelfs op een terugbetaling uit te komen. Er zijn 3 opties¹:

1. Het is mogelijk om een van de inhoudingsplichtigen (de werkgever of het pensioenfonds) te verzoeken om een hoger percentage toe te passen en daarmee bijbetaling in de inkomstenbelasting te verminderen/voorkomen.² Wat dat hogere percentage moet zijn kan van geval tot geval verschillen.
Dit kan ertoe leiden dat de loonheffing en inkomstenbelasting exact overeenkomen, maar meestal zal het gekozen percentage niet perfect kloppen en volgt bij de inkomstenbelasting nog een bij- of terugbetaling. Die zal wel lager zijn dan wanneer geen verzoek wordt gedaan.
2. Bij (een van de) inhoudingsplichtigen de loonheffingskorting (algemene heffingskorting en bij inkomen uit arbeid ook arbeidskorting) niet aanvragen of juist een aanvraag doen om deze stop te zetten.
De kortingen worden in deze optie pas verrekend bij de inkomstenheffing, wat zal leiden tot een terugbetaling bij de inkomstenbelasting. Als maar een deel van de inhoudingsplichtigen de loonheffingskorting niet verrekend wordt, kan dat leiden tot een beperkte naheffing als er bijvoorbeeld in de loonheffing algemene heffingskorting is verrekend, terwijl deze bij het totale inkomen al volledig is afgebouwd (nul is).
3. Een voorlopige aanslag aanvragen zodat maandelijks kan worden bijbetaald in plaats van een heel jaarbedrag ineens.
Met deze optie kan het beschreven voorbeeld voorkomen worden: bij een voorlopige aanslag hoeft een nabestaande niet jaarlijks terug te betalen.

¹ Op de website van de Belastingdienst wordt hier ook informatie over gegeven. Zie [Ik heb meerdere werkgevers - hoe zit het dan met de belasting? \(belastingdienst.nl\)](#), [U krijgt AOW én 1 of meer andere uitkeringen \(belastingdienst.nl\)](#) en [Uw loonheffingskorting via 1 werkgever of uitkeringsinstantie \(belastingdienst.nl\)](#)

² zie paragraaf 9.3.10 van het Handboek Loonheffingen

Voorbeeld 2 Kindgebonden budget

Kindgebonden Budget

Na overlijden van de partner wordt het inkomen uit werk in het huishouden minder. Hierdoor wordt vaak (een hoger) Kindgebonden Budget toegekend. Als later blijkt dat er ook sprake is geweest van inkomen uit nabestaandenpensioen of vermogen na uitkering van een eventueel afgesloten overlijdensrisicoverzekering wordt dit te veel ontvangen Kindgebonden Budget teruggevorderd. Dit gebeurt vaak jaren later en totaal onverwacht. Met de melding dat dit binnen twee maanden moet worden voldaan. Terwijl de ontvanger geen weet had van dit gevolg en het Kindgebonden Budget heeft gebruikt om voorzieningen voor het kind/de kinderen te regelen. De gegevens van inkomsten en vermogen op overlijdensdatum worden gebruikt voor de berekening. Terwijl deze na overlijden wijzigen. Denk aan een nabestaandenpensioen of overlijdensrisicoverzekering. Dat voor dit geld hard gewerkt is, er vaak al belasting over betaald is en het geld hard nodig is om te kunnen overleven wordt geen rekening mee gehouden.

Concreet

Nabestaanden moeten hierdoor vaak betalingsregelingen/leningen aangaan of andere maatregelen treffen om aan deze vordering te kunnen voldoen. Extra stress is het gevolg. Een mogelijke oplossing zou zijn als de Belastingdienst na een jaar al inventariseert of er sprake is van een te hoog Kindgebonden Budget zodat de schade beperkt blijft qua naheffing/terugvordering.

Uitwerking

Kan het in de praktijk voorkomen?

In geval van een (hoog) nabestaandenpensioen of een hoge overlijdensrisicoverzekering zoals in dit voorbeeld kan dat in de tussenliggende tijd tot terugvorderingen leiden.

Bij overlijden van de partner wordt de toekenning van kindgebonden budget op basis van de gegevens in de basisregistratie personen (BRP) automatisch omgezet van twee personen naar 1 persoon. Het (persoonlijke) inkomen verandert niet automatisch, omdat deze gegevens pas na het lopende toeslagjaar definitief worden vastgesteld. Ook bij de definitieve toekenning van het betreffende toeslagjaar wordt het persoonlijk inkomen uit de aanvraag niet automatisch aangepast. Bij de jaarovergang worden toeslagaanvragen met het laatst bekende persoonlijke inkomen opgehoogd. Meestal is dat dus op basis van het inkomen van twee jaar eerder (dus voorschot 2024 is gebaseerd op het inkomen uit de IB2022). In geval van een grote verhoging van het inkomen naar aanleiding van een nabestaandenpensioen of overlijdensrisicoverzekering, zoals in dit voorbeeld, kan dat in de tussenliggende tijd tot terugvorderingen leiden.

Een uitkering van een overlijdensrisicoverzekering kan beperkend zijn voor het recht op kindgebonden budget in het jaar volgend op de uitkering. Dit is het geval als daarmee de vermogensgrens (€ 127.582 voor een alleenstaande in 2023) per 1 januari van het toeslagjaar overschreden wordt. In dat geval bestaat er geen recht op kindgebonden budget. Dus een uitkering in 2023 is van invloed op het peilmoment van het vermogen per 01-01-2024 waarbij het niet gaat om de uitkering zelf, maar om het resterende vermogen op 1 januari van het toeslagjaar. Het overschrijden van de vermogensgrens kan dus in het toeslagjaar volgend op het overlijden tot een terugvordering leiden, als de aanvraag niet tijdig wordt gewijzigd.

Na overlijden wordt het recht op kindgebonden budget doorgaans hoger, niet (alleen) omdat het inkomen lager ligt, maar vooral vanwege de alleenstaande ouderkop (onderdeel van het kindgebonden budget). Deze is maximaal 3.848 euro in 2023. Anderzijds is de inkomensgrens voor inkomensafhankelijke afbouw voor alleenstaanden

18.327 euro (2023) lager dan voor paren. Per saldo ontvangt een alleenstaande ten opzichte van een paar met een gelijk huishoudinkomen minimaal 2.600 euro tot maximaal 3.848 euro (2023) meer kindgebonden budget.

Gaat er iets mis of is het zo beoogd?

Het is beoogd dat boven een bepaald inkomen of vermogen er verminderd of geen recht op toeslagen bestaat omdat er dan voldoende draagkracht in het huishouden is om in de kosten van het levensonderhoud te voorzien. Mensen dienen zelf zo snel mogelijk wijzigingen in hun persoonlijke situatie door te geven, zodat de hoogte van de toeslag hier op aangepast wordt. Toeslagen is afhankelijk van gegevens van derde partijen om de voorwaarden voor het recht op toeslagen, zoals het inkomen en vermogen te kunnen verifiëren. Deze gegevens zijn pas gedurende het jaar ná het betreffende toeslagjaar definitief vastgesteld. Hierdoor kan er pas na afloop van het jaar zekerheid zijn over hoogte van toeslagen waar aanspraak op bestaat.

Oplösungen

Toeslagen is continu bezig om te kijken waar het huidige toeslagenstelsel op korte termijn begrijpelijker gemaakt kan worden en de toekenningszekerheid kan worden vergroot. Toeslagen wijst mensen die gebruik maken van toeslagen op het belang van het tijdig doorgeven van wijzigingen die van invloed kunnen zijn op de hoogte van toeslagen met de landelijke campagne 'Check, pas aan en door!'. Daarnaast breidt Toeslagen de fysieke en persoonlijke dienstverlening uit.

Voorbeeld 3 Vermogen: ongelijkheid tussen overlijden en scheiding

Vermogen – ongelijkheid tussen overlijden en scheiding

Na overlijden mag je maar voor één persoon belastingvrij vermogen hebben.

Na scheiding blijft de regel van het bedrag voor twee personen van kracht.

Concreet De nabestaande moet kunnen voorzien in de verzorging en opleiding van de kinderen, in zijn/haar eentje. Met aanzienlijk minder inkomen en dubbele belasting op evt. vermogen.

Kan het in de praktijk voorkomen?

Box 3 kent een heffingvrij vermogen van € 57.000 per belastingplichtige (2023). Fiscale partners hebben beide recht op een heffingvrij vermogen van € 57.000 en hebben dus gezamenlijk een heffingvrij vermogen van € 104.000. Na het eindigen van het fiscaal partnerschap door welke reden dan ook heeft de belastingplichtige nog steeds een eigen heffingvrij vermogen van € 57.000. Er is dus geen ongelijkheid tussen overlijden en scheiding: per belastingplichtige verandert er niets aan het heffingvrij vermogen. Op huishoudniveau heeft dit zowel bij overlijden als bij scheiding tot gevolg dat het recht op heffingvrij vermogen op huishoudniveau halveert.

Het heffingvrij vermogen ligt met € 57.000 per belastingplichtige relatief hoog: de meeste huishoudens hebben een box 3 vermogen beneden het heffingvrij vermogen en betalen dus geen belasting in box 3³. Bovendien betekent een halvering van het heffingvrij vermogen op huishoudniveau niet dat er dubbel belasting op vermogen

³ De meeste huishoudens hebben alleen financiële bezittingen in box 3. In 2021 was de mediane omvang hiervan 19.800 euro per huishouden. Bron: [Vermogen van huishoudens; huishoudenskenmerken, vermogensbestanddelen \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl/vermogen-van-huishoudens-huishoudenskenmerken-vermogensbestanddelen)

betaald moet worden. Alleen wanneer het huishoudvermogen hoger ligt dan € 57.000 is extra belasting verschuldigd. De extra belasting gaat over het deel van het vermogen boven het heffingvrij vermogen en dat bedraagt maximaal € 57.000 bij een hoog huishoudvermogen van € 114.000. De extra verschuldigde belasting is afhankelijk van het toe te passen rendement. Voor spaargeld geldt in 2023 een voorlopig forfaitair rendement van 0,01% waardoor een belastingplichtige met enkel spaargeld nauwelijks belasting zal betalen in box 3. Voor beleggingen geldt een forfaitair rendement van 6,17%. Ter indicatie: bij het box 3 tarief van 32%⁴ en een rendement van 6,17% is de extra verschuldigde belasting over € 57.000 aan beleggingen € 1125.

Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe vormgeving van de heffing in box 3 waarbij wordt overgestapt van een forfaitair rendement op het werkelijk rendement. Bij een systeem van werkelijk rendement ligt het voor de hand om het heffingvrij vermogen te vervangen door een heffingvrij inkomen.⁵

Gaat er iets mis of is het zo beoogd?

Het is beoogd dat het heffingvrij vermogen per belastingplichtige geldt. Bovendien is het huidige heffingvrij vermogen ruim, ook als het nodig is om te sparen voor de verzorging en opleiding van de kinderen. Ter vergelijking kan gekeken worden naar de kindertoeslag die tot 2011 bestond om in het heffingvrij vermogen rekening te houden met kinderen⁶. Per kind werd het heffingvrij vermogen van het huishouden⁷ in 2011 opgehoogd met bijna € 2.800. Dat kwam boven op de € 20.785 heffingvrij vermogen per belastingplichtige. In 2023 is er geen kindertoeslag meer, maar ligt het heffingvrij vermogen met € 57.000 meer dan twee keer hoger dan in 2011.

Oplossing

Hoewel bij overlijden, net als bij een echtscheiding het heffingvrij vermogen voor het totale huishouden halveert, blijft er vanwege het ruime heffingvrij vermogen per belastingplichtige ruimte over om vermogen aan te houden en op te bouwen voor de verzorging en opleiding van kinderen. Een oplossing achten we zodoende niet nodig.

⁴ Het box 3 tarief is in 2023 nog 32% en wordt in zowel 2024 als 2025 met 1%-punt verhoogd.

⁵ Kamerstukken II 2022-23, 32 140, nr. 146

⁶ De kindertoeslag is in 2012 onder meer afgeschaft, om het oneigenlijk schuiven van vermogen naar de kinderen met het oog op het realiseren van een fiscaal voordeel bestaande uit het benutten van een hun heffingvrij vermogen tegen te gaan.

⁷ Er bestond in 2011 ook geen heffingvrij vermogen op huishoudniveau. De feitelijk vormgeving binnen het individuele stelsel was dat het heffingvrij vermogen van het oudste lid van het fiscale paar verhoogd werd met de kindertoeslag. Daarbij bestond de mogelijkheid de toeslag over te dragen aan de partner.

Algemene Nabestaandenwet (Anw)

Voorbeeld 4 Anw en verrekening

Anw en verrekening

Als je recht hebt op Anw, maar daarnaast ook werkt, wordt het inkomen uit werk verrekend met de Anw. Dit betekent dat als je meer gaat verdienen het aandeel Anw lager wordt. Bij verrekening wordt gekeken naar inkomsten uit werk en evt. nabestaandenpensioen vanuit de partner. Vermogen vanuit een overlijdensrisicoverzekering wordt niet meegewogen terwijl de Belastingdienst dit wel meeweegt. **Concreet** Werken moet lonen. Bij inkomen uit werk en Anw gecombineerd loont het vaak niet om meer uren te gaan werken omdat je extra inkomen wordt gekort op je Anw. Je loopt daarmee ook het risico dat je meer kwijt bent aan kinderopvang, minder toeslagen ontvangt voor huur, zorgverzekering en/of kinderopvang en dat je meer inkomstenbelasting moet gaan betalen.

Kan het in de praktijk voorkomen?

De Anw is een minimumuitkering en is daarom vormgegeven als inkomensafhankelijke inkomensondersteuning. Arbeidsinkomen wordt met de Anw verrekend en daarbij geldt een vrijstelling. Het arbeidsinkomen wordt dus niet volledig verrekend. Inkomen in verband met arbeid, zoals uitkeringen WIA of WW, worden volledig gekort op de Anw-uitkering. Het inkomen uit Nabestaandenpensioen wordt, in tegenstelling tot wat in het voorbeeld staat, *niet* met de Anw verrekend.

Over het algemeen geldt dat meer werken resulteert in minder toeslagen (indien van toepassing) en meer inkomstenbelasting. Dat is het gevolg van het huidige stelsel van inkomensafhankelijke toeslagen en een progressief belastingstelsel. De meeste werknemers (65% van deze groep) zijn dan ook tussen 40 en 60% van extra inkomen kwijt aan minder toeslagen en meer inkomstenbelasting (2023). Vanwege de complexiteit van het belasting- en toeslagenstelsel is het voor mensen moeilijk om te bepalen wat de financiële gevolgen van meer werken zijn. De werkurenberekenaar en zorgberekenaar kunnen helpen⁸ om hier beter inzicht in te krijgen.

Voor mensen met een minimumuitkering waarin verrekening plaats vindt, zoals naast de Anw ook de bijstand, geldt dat de werkurenberekenaar en zorgberekenaar geen compleet beeld geven. Zij hebben naast inkomstenbelasting en eventueel toeslagen ook te maken met de verrekening met de uitkering. Daardoor wordt er bij meer werken naast minder toeslagen en meer inkomstenbelasting ook minder uitkering uitgekeerd. Bij de Anw is maandelijks de eerste € 967,20 van het bruto arbeidsinkomen vrijgesteld. Van het inkomen daarboven wordt tweederde in mindering gebracht op de Anw-uitkering. Bij een inkomen van € 3.064 per maand (niveau 2023) komt de Anw uitkering niet langer tot uitbetaling. € 3.064 per maand komt overeen met een jaarinkomen net onder modaal. Deze verrekening is soepel in vergelijking met bijvoorbeeld de bijstand, waar in principe iedere euro arbeidsinkomen verrekend wordt (tenzij er gebruik gemaakt kan worden van de inkomensvrijlating in de bijstand).

Voor zelfstandigen of ZZP'ers is de verrekening met de Anw extra complex, omdat voor hen het vaak langer duurt voordat er helderheid is over hun inkomen. De SVB heeft hiervoor de winst- en verliesrekening, de aangifte en de aanslag Inkomstenbelasting van de Belastingdienst nodig. Hierdoor kan het zijn dat de hoogte van de Anw-uitkering over het jaar 2023 pas eind 2024 definitief kan worden vastgesteld. De SVB houdt tot die tijd

⁸ Te bereiken via www.werkurenberekenaar.nl en www.werkzorgberekenaar.nl

rekening met een voorlopig inkomen dat in overleg met de betrokkene wordt vastgesteld. Achteraf wordt er verrekend of nabetaald.

Ondanks dat een deel van het extra inkomen niet in de eigen portemonnee komt, zal het doorgaans financieel lonend zijn om meer te gaan werken. Dat komt doordat maar een deel van het arbeidsinkomen verrekend wordt met de Anw en bovendien de extra inkomstenbelasting en vermindering van de toeslagen, maar een deel (doorgaans 40% tot 60%) van het extra inkomen vormen. Dit is echter zonder rekening te houden met eventuele extra uren kinderopvang. Als er extra uren kinderopvang nodig zijn, is het afhankelijk van de soort opvang, dagopvang (kind 0-4 jaar) en buitenschoolse opvang (0-12 jaar), het uurtarief en het aantal extra uren dat opvang nodig is of extra werken nog financieel lonend is. Als in 2027 de kinderopvangtoeslag is omgevormd tot een inkomensafhankelijke regeling zijn de kosten van een extra dag kinderopvang beperkt.

Gaat er iets mis of is het beoogd?

Een kenmerk van inkomensafhankelijke inkomensondersteuning is dat het meer werken financieel minder lonend maakt voor inkomens in het inkomensinterval waarop verrekening plaats vindt.

Het feit dat inkomensafhankelijke inkomensondersteuning het financieel minder aantrekkelijk maakt om meer uren te gaan werken vormt een ingewikkeld dilemma. Om meer werken financieel aantrekkelijker te maken, is het ene uiterste het afschaffen van de inkomensondersteuning, maar dat heeft grote inkomenseffecten. Het andere uiterste is het inkomensafhankelijk maken van de inkomensondersteuning. Dan zouden alle nabestaanden de maximale Anw ontvangen. Dit heeft grote budgettaire gevolgen voor de overheid. Het is een politieke weging wat de gewenste balans is in hoogte van de inkomensondersteuning en de stimulans om meer te gaan werken.

Overigens is het door de Anw voor een nabestaande financieel makkelijker is om (tijdelijk) minder uren te gaan werken, omdat het inkomensverlies deels wordt ondervangen door de Anw.

Oplossingen

De complexiteit van het belasting- en toeslagenstelsel die het moeilijk maakt om de financiële gevolgen van meer werken in te schatten, wordt reeds aangepakt in verschillende trajecten. Voor mensen met Anw speelt daarnaast de verrekening van het arbeidsinkomen met de Anw. Meer bekendheid geven aan het vangnetkarakter van de Anw, het is een minimumuitkering, kan bijdragen aan meer begrip voor verrekening. Daarnaast kan dienstverlening helpen om de wijze van verrekening inzichtelijker te maken. We gaan in gesprek met de SVB om te kijken wat mogelijk is om dit beter/makkelijker in beeld te brengen. Daarbij lopen er al trajecten bij de SVB rond verbetering dienstverlening⁹ De SVB onderzoekt daarbij hoe zij de verschillende groepen Anw-ers het beste kan informeren over de zaken die voor hen relevant zijn, zoals mensen voor wie de Anw gevolgen kan hebben op toeslagen en andere uitkeringen.

⁹ Aan het einde van deze bijlage is een overzicht gegeven van wat de SVB al recent heeft verbeterd in de dienstverlening aan nabestaanden.

Voorbeeld 5 Anw en samenwonen/trouwen

Anw en samenwonen/trouwen Nabestaanden die na enige tijd een partner vinden en ook Anw ontvangen, verliezen hun recht op Anw na een huwelijk of na een samenwoontermijn van zes maanden. Dit recht op Anw wordt niet opgeschort maar vervalt in zijn geheel. **Concreet** Hierdoor schromen nabestaanden vaak om nieuw geluk te omarmen. Het is fijn als hiervoor een opschortregeling komt – totdat het jongste kind 18 jaar is of, bij 45% afkeuring ongelimiteerd.

Kan het in de praktijk voorkomen?

De beschrijving komt overeen met de huidige regels rond Anw.

Gaat er iets mis of is het beoogd?

Dit is in lijn met huidige regelgeving, waarbij bij samenwonen al ruimte geboden wordt met een herlevingstermijn van 6 maanden als de gezamenlijke huishoudhouding binnen die termijn beëindigd wordt. De Anw is een minimumuitkering. Uit onderzoek dat is gebruikt voor de beleidsdoorlichting van het beleid rond nabestaanden uit 2019¹⁰ blijkt dat een aanzienlijk deel van de mensen het risico op overlijden heeft gedekt. Ook zelfstandigen. Alleen nabestaanden, van wie niet verwacht kan worden dat zij deze financiële gevolgen door arbeid kunnen opvangen, komen in aanmerking voor publieke ondersteuning. Deze groep wordt door de maatschappelijke ontwikkelingen steeds kleiner. Uitbreiding van de Anw zoals door uitbreiding van de termijn van 6 maanden, past hier niet bij.

Opllossingen

Gegeven dat de Anw een minimumuitkering is en er met een termijn van 6 maanden samenwonen al coultance geboden wordt, wordt het niet nodig geacht om de Anw op dit punt uit te breiden.

Voorbeeld 6 Anw met terugwerkende kracht en de mogelijke gevolgen

Anw met terugwerkende kracht uitkeren en de mogelijke gevolgen
Voorbeeld: Een weduwe is vanwege een beperking 45% afgekeurd en komt er, enige tijd na verlies van haar partner, achter dat zij dan ook recht heeft op een Anw-uitkering. Ze ontvangt bericht van SVB dat dit alsnog wordt uitgekeerd. Echter, door deze vertraging wordt dit met terugwerkende kracht gedaan, maar vaak pas in het daaropvolgende boekjaar. Waardoor de eenmalige uitkering bovenop het andere inkomen komt, de Belastingdienst dit als vermogen ziet en een naheffing stuurt.

Kan het in de praktijk voorkomen?

Het voorbeeld is te beknopt om goed te analyseren. Bij een Anw-uitkering zal doorgaans al een inhouding plaatsvinden voor loonheffingen. Het is denkbaar dat de inhouding niet voldoende is en dat belastingplichtige daardoor nog een deel inkomstenbelasting over de uitkering moet betalen. Daar staat dan natuurlijk tegenover dat de belastingplichtige ook inkomen ontvangt dat niet eerder is belast. Loonheffing is in beginsel een voorheffing op

¹⁰ Beleidsdoorlichting van artikel 9 Nabestaanden, [blg-918017.pdf \(officielebekendmakingen.nl\)](#)

de inkomstenbelasting. Daardoor hoeven belastingplichtigen bij de aangifte inkomstenbelasting vaak niks meer (extra) te betalen. Het komt echter in heel veel situaties voor en is ook beoogd dat uit de aanslag inkomstenbelasting een teruggaaf of betaling kan volgen.

De verwijzing dat de Belastingdienst de met terugwerkende kracht uitgekeerde uitkering als vermogen ziet klopt niet. Voor de heffing over vermogen in box 3 is de hoogte van het vermogen op peildatum 1 januari van belang. Als de belastingplichtige in de loop van het jaar een uitkering krijgt waardoor het vermogen stijgt, zal dit geen gevolgen hebben voor de heffing van box 3 in dat jaar en zeker niet tot een naheffing over eerdere jaren leiden. Wel zal de uitkering als deze in januari van het volgende jaar nog niet is uitgegeven in principe als vermogen worden beschouwd voor dat nieuwe jaar. Net als andere vormen van inkomen waardoor het vermogen is gestegen. Daarbij wordt wel rekening gehouden met het ruime heffingvrij vermogen in box 3 (57.000 euro in 2023, zie ook voorbeeld 3), waar de maximale netto Anw-uitkering rond 15.000 euro per jaar ligt (2023).

Gaat er iets mis of is het beoogd?

Doordat het beschreven voorbeeld te beknopt is, kan niet worden vastgesteld of hier iets misgaat. Vooralsnog lijkt dat niet het geval. Wel speelt hier op de achtergrond de complexiteit van het huidige stelsel, waardoor de gevolgen van inkomens- en vermogensveranderingen voor mensen moeilijk te overzien zijn.

Oplossingen

Als het belasting- en toeslagenstelsel sterk vereenvoudigd wordt, kan dat helpen om het voor mensen inzichtelijker te maken wat een verandering in inkomen betekent waardoor een naheffing minder onverwacht komt.

Tweede pijler nabestaandenpensioen voor kinderen/jongeren

Voorbeeld 7 Nabestaandenpensioen en scholing

Nabestaandenpensioen en scholing Verschillende nabestaandenpensioenen houden er verschillende voorwaarden op na t.a.v. de duur van de uitkering voor schoolgaande/studerende kinderen en jongeren. Het ene pensioenfonds keert uit tot het 21^e levensjaar, het andere pensioenfonds tot het 25^e levensjaar en weer een volgende tot het 27^e levensjaar. Dit verschilt dus per pensioenfonds, eenduidigheid zou hierbij zeer wenselijk zijn. Een voorwaarde bij alle pensioenfondsen is wel dat het kind/de jongere in elk geval schoolgaand of studierend moet zijn. Een jongere moet ook elk jaar opnieuw (!) een bewijs van inschrijving insturen naar het pensioenfonds, terwijl in DUO inzichtelijk is dat de jongere studeert. **Concreet** Een jongere die recht heeft op een nabestaandenpensioen krijgt géén nabestaandenpensioen meer als hij/zij (tijdelijk) niet ingeschreven staat bij een opleiding. Dit pensioen kan niet tijdelijk worden opgeschort en daarna weer ingezet tot aan het 21e, 25e of 27e levensjaar. Een jongere met nabestaandenpensioen kan dus feitelijk geen tussenjaar inlassen, dan vervalt het nabestaandenpensioen in het geheel. Dit terwijl veel jongeren na verlies van een ouder die adempauze heel goed zouden kunnen gebruiken. Misschien niet eens om een reis te maken maar bijvoorbeeld om even tot zichzelf te komen zonder de prestatiedruk van een studie. Maar met zo'n financiële consequentie zullen weinig jongeren zich dit kunnen veroorloven.

Kan het in de praktijk voorkomen?

De huidige Pensioenwet regelt niets omtrent het wezenpensioen. De voorwaarden voor het wezenpensioen liggen vast in de pensioenregeling. Als de pensioenregeling de eis stelt dat een kind dagonderwijs of een dagopleiding moet volgen, dan zal het wezenpensioen stoppen bij het nemen van een tussenjaar, want er wordt dan niet meer voldaan aan de voorwaarden. Of het recht op het wezenpensioen daarna weer herleeft, bij hervatten van de studie of starten van een nieuwe studie, wordt dan ook in de pensioenregeling vastgelegd en kan dus per pensioenuitvoerder verschillen

In het nieuwe nabestaandenpensioen uit de wet toekomst pensioenen waarop pensioenuitvoerders uiterlijk 1-1-2027¹¹ zullen overstappen, wordt het wezenpensioen anders vormgegeven. De fiscale ruimte voor het wezenpensioen wordt verruimd naar 20% van het pensioengevend salaris, respectievelijk 40% voor volle wezen. Naast de fiscale verruiming wordt onder de nieuwe Pensioenwet ook vastgelegd dat het wezenpensioen eindigt bij een leeftijd van 25 jaar, zonder verdere voorwaarden zoals het volgen van een studie. De situatie dat het nemen van een tussenjaar ertoe leidt dat een recht vervalt, zal zich onder de nieuwe regels niet meer voor kunnen doen. Een leeftijdsgrens van 25 jaar sluit gemiddeld genomen aan bij de afronding van een studie, waardoor iemand in principe klaar is om de arbeidsmarkt te betreden en daardoor klaar om zelf in een inkomen te voorzien. Een vaste eindleeftijd zonder verdere voorwaarden draagt verder bij aan meer uniformiteit en duidelijkheid. Daarnaast hoeft een (half)wees niet meer zelf achter de schoolverklaring aan in een periode waarin het "doenvermogen" logischerwijs mogelijk (tijdelijk) is verminderd door het overlijden van de ouder(s). Daarnaast blijft het wezenpensioen dat voor de transitie was opgebouwd, ook na de

¹¹ Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel toekomst pensioenen is toegezegd de einddatum van de transitie op 1-1-2028 te leggen. Een separaat wetsvoorstel is noodzakelijk om de einddatum aan te passen. In deze beschrijving wordt uitgegaan van de Wet toekomst pensioenen zoals die nu (oktober 2023) luidt, met een einddatum op 1-1-2027. Het wetsvoorstel Verlenging transitieperiode toekomst pensioenen is op 16 september 2023 in consultatie gegaan. Tot 7 oktober 2023 krijgt iedereen de gelegenheid om hierop inbreng te brengen.

transitie nog beschikbaar als wezenpensioen. Dit ter bescherming van bestaande rechten. Bij overlijden krijgt de wees dan (op basis van oude voorwaarden) het opgebouwde recht dat nog stond voor de transitiedatum. De nieuwe regels voor het wezenpensioen gaan in vanaf de transitiedatum die van pensioenregeling tot pensioenregeling kan verschillen.

Gaat er iets mis of is het beoogd?

Of het recht op wezenpensioen bij een tussenjaar volledig vervalt en weer herleeft bij het (her)starten van de studie is nu nog afhankelijk van wat er in de pensioenregeling van de betreffende pensioenuitvoerder hierover geregeld is. In de nieuwe Pensioenwet is vastgelegd dat het wezenpensioen loopt tot leeftijd 25 en geldt er geen scholingseis. Dit zorgt voor minder bewijslast bij wezen en maakt de regeling uniform over alle uitvoerders.

Oplossingen

In de nieuwe Pensioenwet wordt het voor wezen mogelijk om zonder gevolgen voor het wezenpensioen een tussenjaar te nemen. Dit geldt vanaf de datum dat de pensioenregeling de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel heeft gemaakt. Deze transitie kan op een zelf gekozen moment worden gemaakt, maar moet in ieder geval voor 1-1-2027 zijn afgerond. Na transitiedatum kan nog een tijd sprake zijn van dubbele dekking, waarbij het deel wat is opgebouwd voor de transitie nog onder de voorwaarden van de oude pensioenregeling valt.

Voorbeeld 8 Nabestaandenpensioen en afkoopregelingen

Nabestaandenpensioen en afkoopregelingen Veel pensioenfondsen doen een voorstel om het nabestaandenpensioen af te kopen. Vaak blijkt dat dit bedrag veel lager uitkomt dan wanneer de nabestaande het pensioen tot aan de einddatum laat uitkeren. Het probleem is echter dat veel nabestaanden dit niet weten en op dat moment niet goed de gevolgen van deze financiële keuze te overzien of zo alert te zijn om dit na te (laten) rekenen. **Concreet** Als een jongere op 16-jarige leeftijd een ouder verliest, en recht heeft op 15 euro per maand vanuit een pensioenfonds wat tot het 27^e jaar uitkeert is het evident dat de geboden afkoopsom van 498 euro niet toereikend is afgezet tegen de 1.980 euro die zou worden betaald bij een maandelijkse uitkering van genoemde 15 euro. Als een ouder van een minderjarige jongere dit al doorheeft moet eerst nog een officiële bezwaarbrieff worden gestuurd binnen een bepaalde termijn. Doe je dit niet tijdig dan geldt dit als instemmen met het voorstel.

Kan het in de praktijk voorkomen?

Het voorbeeld is voorgelegd aan de Pensioenfederatie, met daarbij de kanttekening dat het altijd lastig is om in te gaan op een specifiek voorbeeld, zeker omdat de beschrijving beknopt is. De Pensioenfederatie geeft aan dat de afkoopfactor voor het wezenpensioen per pensioenfonds kan verschillen. Pensioenfonds ABP bijvoorbeeld hanteert voor een 16-jarige een afkoopfactor van 8,244. Dit sluit goed aan bij de resterende uitkeringsduur (in jaren) tot leeftijd 25 jaar. De afkoopfactoren kunnen verschillen van de resterende uitkeringsduur, bijvoorbeeld doordat er bij versnelde uitkering minder rendement wordt gemaakt en de uitkering niet meer vroegtijdig kan eindigen wegens overlijden van het kind of einde van de studie voor de maximumleeftijd.

De afkoopfactor in het voorbeeld is veel lager dan de resterende uitkeringsduur tot leeftijd 27 jaar. Wellicht is in deze regeling de uitkering vanaf 18 jaar conditioneel op het volgen van een dagopleiding. Weinig kinderen volgen een dagopleiding tot 27 jaar. Een fonds dat zo'n studie-eis hanteert komt daardoor op een lagere afkoopfactor. Een voorbeeld hierbij is Pensioenfonds Recreatie dat voor een 16-jarige een afkoopfactor van 4,328 gebruikt¹². Dit komt in de buurt van het voorbeeld, waar de afkoopsom 498 euro is en de jaarlijkse uitkering 180 euro (12 maal 15 euro).

Gaat er iets mis of is het beoogd?

De beschrijving is te beknopt om het individuele voorbeeld te beoordelen, maar de in het voorbeeld beschreven afkoopwaarde is bijvoorbeeld in lijn met de afkoopfactor van een pensioenregeling dat het wezenpensioen conditioneel op een dagopleiding uitkeert.

Oplossingen

Er gaat hier niets mis: bij bijvoorbeeld een fonds dat uitkeert conditioneel op een dagopleiding kan de afkoopfactor rond 4 uitkomen. Zoals bij voorbeeld 7 is toegelicht is in de nieuwe Pensioenwet vastgelegd dat het wezenpensioen loopt tot leeftijd 25 en er geen scholingseis geldt. Daarmee kan de afkoopfactor dan niet langer vanwege de scholingseis rond 4 uitkomen.

¹² Voor een indruk van afkoopfactoren voor wezenpensioen van verschillende fondsen zie bijvoorbeeld:

<https://www.abp.nl/content/dam/abp/common/documents/bijlage-1-tabellenboek-met-voorbeelden-2023.pdf> p. 130

<https://www.bpfv.nl/media/14875/tabellenboek-2023.pdf> p. 12

<https://www.flexsecuritypensioen.nl/media/12745/flex-pluspensioen-versie-januari-2023.pdf> p. 35

<https://www.pma-pensioenen.nl/algemeen/documenten/reglementen/pensioenreglement-2023/> p. 32

https://www.pensioenfondsrecreatie.nl/sites/default/files/pensioenreglement_vanaf_2023.pdf p. 54

Bijlage Overzicht verbeteringen in dienstverlening en informatievoorziening Algemene nabestaandenwet (Anw)

In 2022 zijn er twee burgerreisonderzoeken uitgevoerd naar de Anw. Eén burgerreis is gedaan in opdracht van SZW¹³, de ander in opdracht van de SVB¹⁴. Naar aanleiding van deze burgerreizen verbetert SVB de dienstverlening richting Anw-gerechtigden op verschillende punten, zoals:

- De SVB zet Anw-specialisten in die getraind worden begripvol om te gaan met mensen in rouw en met beperkt doenvermogen, om burgers in één keer goed en begripvol te helpen.
- Ook ontwikkelt de SVB een nieuw aanvraagformulier met passender toonzetting en informatie voor nabestaanden, dat naar verwacht eind 2023 in gebruik zal worden genomen.
- De SVB zet verder in op betere voorlichting door een op de website van de SVB beschikbare checklist¹⁵ met een overzicht van de zaken die nabestaanden moeten regelen en de online tool 'Geldwijzer voor nabestaanden'.
- De SVB zoekt de samenwerking op met gemeenten als burgers geen Anw-voorschot kunnen krijgen, maar mogelijk wel een beroep op de bijstand kunnen doen.
- De SVB zet actief in op passende dienstverlening voor Anw-ers. Begin 2022 is daarvoor een speciaal team opgericht. Dit team onderzoekt op detailniveau hoe de dienstverlening rond de Anw beter kan.
- De SVB onderzoekt voorts hoe zij de verschillende groepen Anw-ers het beste kan informeren over de zaken die voor hen relevant zijn. Bijvoorbeeld zzp-ers, die de hoogte van hun Anw-uitkering van te voren willen weten en mensen voor wie de Anw gevolgen kan hebben op toeslagen en andere uitkeringen. Of mensen die naast of na hun Anw willen gaan werken en de mogelijke gevolgen daarvan voor de hoogte van hun Anw-uitkering willen weten. Ook verkent de SVB hoe zij Anw-ers het beste kan informeren over bruto uitbetalen en netto terugbetalen. Na dit onderzoek kan de SVB haar voorlichting hierop aanpassen.

¹³ [Algemene nabestaandenwet, het beeld vanuit de burger | Rapport | Kennisplatform Werk en Inkomen](#)

¹⁴ [Onderzoeksrapportage Motivaction \(b-cdn.net\)](#)

¹⁵ [Overlijden checklist | SVB](#)